

Парламент

КЪМР-ни Парламентини Физкультура, спорт эм туризм эмда Экономика политика, инновация айнытуу эм предпринимательство жаны бла комитеттерини башламчылыклары бла Черек районда жыйылыу бардырылганды. Анда районну турист-рекреация онглары эмда предпринимательствону айнытууну мадарлары сюзюлгендиле

Кенгешге спикер Татьяна Егорова, Курорт эм туризм жаны бла министерствону келечилери, Черек районну администрациясыны оноучулары да кьатышхандыла. сибизни онгларыбыз бла алышыу иш толтурулады. Бизни республиканы бу жаны бла онглары улдуула. Ахыр жыллада кьонакчаланы саны иги да ёсгенди.

Болсада кемчиликке энтта бардыла. Туризмни артыкыда файдалы этерге, гитче эм орталык бизнесни тирилтирге, инвестицияланы кьейитирге керекди. – Черек район куруу КЪМР-ни угъай, Россейни саулай да айбат, туризм жаны бла энчи жерлеринден бириди. Мында бийик таула бла бирге саулыкыга жараулу гара суула, тарых эсгермеле бардыла. Районда турист инфраструктураны кураууга инвесторла болгьанларын кьоргенбиз. Кьонакчойле, ресторанла, кафеде ишенеңиле. Алай ала да аздыла, шендьюго турист тириди, жангычылыклагы ачыкды, – дегенди спикер.

Курорт эм туризм министр Мурат Шогенцуков туризмни айнытууга бурулган жумушлары юслеринден айтханды, ол санда Ростуризмни программасына кьере жангы маршрутла кьуралгьандыла. Анга сынау халда «Шимал Кавказ: шахарла, таула, кьонакбайлык» деп аталгьанды. Мурат Шогенцуков юлгыге «Огъары Чирик кёл» турист комплексни келтиргенди. Ол «Жылны ичинде ишлеген «Огъары Чирик кёл» турист-рекреация кластер» проектни бир кесеги. Анга биогонлюкде 200 миллион сом кьоратылгьанды, кьурулуш андан ары бардырылады. Министр кемчиликкени юслеринден да айтханды. Биринчиден, районда кьонакчойлени аздыгына, жумушла тийишли даражада толтурулмаганларына эс бургьанды. Ол Черек районда турист жерлени концепциясы болурган кереклисин белгилегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Черек районда кьонакбайлыкны онглары сюзюлгендиле

Туризм республиканы экономикасыны баш бөлүмлеринден бириди. Россейде бу сферада ахыр жыллада тюрлениуле башлангьандыла. Кьыралны ичинде туризмге аслам эс бурулады. Башача айтханда, бу сферада да тыш кьыраллы жумушлары ке-

Коронавирус жайылган кьыйын кезиуде, аны бла байламлы чекле кийирилген заманда окуна, бизге солурга келгенлени саны азаймагьанды. Табийгытыбызны ариулуугу туризмни, курортну, саулыкуну игилендириу комплексни аггы юсюне этерге болу-

ЭКОНОМИКА

Къабарты-Малкъарны Правительствосуну ишинде баш жерледен бирин кьырал мюлкге тийишлисича ону этуу алады. Ол талай жумушладан кьуралады: былай мюлккю хайырланыу неда аны сатып республиканы бюджетине файда тошорюу, кьырал кьошулу кьуралган биригиулене ишлерин кьыйматлы бардырыу, жерлени тийишлисича хайырланыу, ол санда аланы ортакыга да беруу. Бу иш кьалай баргьаныны юсюндөн республиканы жер эмда ырысхы бла байламлы халланы министри Аслан Тохов хабарлагьанды.

Кьырал ырысхыны кьыйматлы хайырланыу файдалыды

– Аслан Долатиевич, кьырал мюлккю хайырланыудан республиканы бюджетине кьалай файда тошеди? – Белгилеп айтсам, 2020-2021 жыллада приватизациядан эмда кьыралны иелигинде болган мюлккю хайырланыудан тошген файда иги да кьейип, 500 миллион сомга жете жетмез болгьанды. Эсге сала былай шарт келтирейим: 2018-2019 жыллада ол жумушладан республиканы бюджетине жалаанда 190 миллион сом кьорген эди.

Кьырал мюлккю кьыйматлы хайырланыуча 2020-2021 жыллада талай магьаналы оноула этилгендиле. Ала кеслери да «Нальчик» курортну жангыртуу эмда андан ары айнытуу бла байламлыдыла. Сёз мында Долинск тийресинде орналган тозураган объектлени юсюндөн барады. Ол санда, «Нарзан» бла «Нартан» санаторийлени мекамлары, «Терек» санаторийни уставной капиталында юлюшо эмда гидрогеология станцияны алгыннгы мекамы. Бу сферага инвесторла келселе, ол тийрелени айнытууга иги кесек кьыйын салынырга болукьуду. Ал тергеулеге кьере, аны бла байламлы шендю болган проектлени юсю бла 1,5-2 миллиард сом багьасына мадар этилгирге ушайды. Жангы объекте ишенселе, регионну инвестицияла жаны бла онглары да игирек болукьудула. Ол а, кеси жанындан, курорт инфраструктураны аяк юсюне салырга, гитче эмда орта предпринимательствону тирилтирге да болушуркьуду. Ызы бла уа жангы ишчи жерле кьураллыкьыдыла,

налогла кьейигени себепли, бюджетле да онгуракь болуп тебирерикдиле. Республиканы власть органдары да бу проектлени тамамларга кьолдон келгенни аямай болушуркьудула. Нальчикде орналган эки объекте (полиграфия комбинатын бла «Родина» кинотеатрны алгыннгы мекамлары) приватизация этилгенден сора, алайлада кьонакчой бла сатыу-алуу-той-оюн объект кьураллыкьды. Аланы экисине да бир миллиарддан аслам сом жиберилликди. – Кьыралны иелигинде болган курорт объекте уа кьалай ишлейди? – «Курорт Нальчик» акционер общество, «Грушевая роща», «Горный родник» эм «Маня» санаторийле тап ишлейди. Аланы мюлк-техника онгларын ючлендириу жаны бла кезуу-кезую мадар этиле турды. «Ореховая роща» санаторийни жангыдан ишлетип башларга кьорешебиз. «Дружба» эм «Б.Э. Калмыков атлы санаторий» быллай объектлени налогла эмда кредитле жаны бла битеу борчларын жапханбиз. «Эльбрустурист» акционер общество банкрот болуп кьалмазча, сейирлери болган ведомствола да кьатышып, тийишли иш барады. «Курорт Эльбрус» акционер обществову акциялары Россей Федерацияны иелигине берилгендиле. Энди аны жумушларына «Кавказ. РФ» кьарайды. «Эльбрус» туризм комплексге 2024 жылга дери этиллик инвестицияланы ёлчмени онтёрт миллиард сом болады.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Эл мюлк

Сабанчыла улоуларын жангыртадыла

КЪМР-ни Эл мюлк министрствосундан билдиргенлерича, быйыл жыл башланганлы, республикада жерчиликде урунганла 61 чакьлы жаныгы эл мюлк техника сатып алгьандыла. Сагьынылган эл мюлк паркны асламысы, неда 51 трактордыла. Андан сора да, мирзеу орган – юч эм мал аш хазырлаган бир комбайн барды. Эл мюлкде урунганла энчи техника кьоллу болуручюн, лизинг амалны тири хайырланадыла. Анга кьере, озган алты айга алла компания-

ладан 30 энчи техника бла оборудовани алынганды. Эл мюлк техниканы жангыртылгьаны жерчилик бла байламлы кезууло ишлени болжалдан кеч кьалмай эм тынгылы тамамларга онг береди. Эсге сала айтысак, биогонлюкде республикада кюзюккеле мирзеую ора турадыла. Ол себепден сабанчыланы ишлени тынчайтыра жангы техника кьолу жумушчулукь этерча болукьуду.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Кёрюмдюле былтырдан игидиле

Шимал-Кавказда статистика ведомствону билдириуюне кьере, быйыл ал беш айны ичинде Къабарты-Малкъарда эл мюлк продукцияны чыгаруу 3,5 процентге кьейгенди. Сёз мында илекде болган битеу тюрлю мюлккени юсюндөн барады. Кеси да былтыргы январьдан башлап майга дери кёрюмдуюне тенгештирип кьарагьанда. Ахча бла тергегенде, быйылгы кёрюмдю 10,5 миллиард сомну тутайды. Саулай алып айтханда, бёлүм тап ишлегенин белгилерчады: сабанлада тирлик жыйуу эмда башча кезууло ишле бардыла, малланы саны кьейеди, малчылыкь продукцияны чыгаруу да айныды.

Ведомствода айтханларича, мюлккени барында да сагьынылган беш айны ичинде 181 минг тонна сют сауулгьанды. Ол да былтыргы ёлчменден 1,77 процентге кьейорек болгьанды. Союлмагьан ауурлукьда алып тергегенде, бу кезууде ёсдюрюлген малланы эмда юй кьанатлыланы ауурлугу 37,7 минг тоннага жетгенди. Тенгештирип айтханда, 2021 жылдагы кёрюмдю андан 6,5 процентге аз эди. Тауукь жумуртахаладан да быйыл 77 миллиону жыйылгьанды. Мында да ёсюм барды – 3,4 процент.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлагьанды.

2022 жылда 11 июль солуу байрам кюн боллугьуну юсюндөн Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы

УКАЗЫ

«Дин тутарга эркиликни эм дин биригиулене юсюндөн» 1997 жылда 26 сентябрьде чыгарылган 125-ФЗ номерли Федерал законну 4-чю статьясыны 7-чи пунктуна тийишлиликде, Къабарты-Малкъар Республиканы Муслиманларыны дин управлениясыны

2022 жылда 9 июльдан 11 июльга дери белгиленген Къурман-байрам бла байламлы обраценнисиына кьере, **бегим этеме:** 2022 жылда 11 июльду Къабарты-Малкъар Республикада солуу байрам кюнне санарга.

К. КОКОВ

Оноулашыу

Къауданны кюйдюрюу кьоркьуулуду

РФ-ни Эл мюлк министрине орунбасары Андрей Разинни башчылыгында видеоконференция халда бардырылган кенгешде агропромышленность комплексде объектеде от тошоу жаны бла кьоркьуулукьуну жалчытууну юсюндөн селешингенди. Анга Къабарты-Малкъарны Эл мюлк министри Хасан Сижажев да кьатышханды. Андрей Разин айтханга кьере, от тошоу жаны бла кьоркьуулукьуну жалчытууну биогонлюкде бек магьаналы темага санарга тийишлиди. Ол оюм этгенича, сагьынылган объектеде, эл мюлк жерледе от тошмезине бек сакь болурга керекди. «Ёртленени болдурмаз ишчи тындыргьанда, бошуна атылып турган жерлени эл мюлк жумушлагы хайырланырга алырга тийишлиди. Дагыда регионлада сабанлада къауданны кюйдюрюу терге чек салырга, от башча жерлеге кьечюу кьалмазча аллай сабанланы ыз-ыз сюрюрге да керекди», – дегенди федерал министрине орунбасары.

Бизни республикада жарашдырылган «жол картага» тийишлиликде, муниципалитетле аллай къауданны кюйдюрюуге кьез-кьулакь боладыла. Ол иш эл мюлк сабанланы неда элени кьатларында этилсе, анга биотонда уллу контроль бардырылады. Дагыда сабанланы эмда ортакьда болган жер участкаланы бош ханслагы басдырып турмазча эмда заманында чалып тазаларча, арендага беруу келишимледе аланы юсюндөн борчла да жазыладыла. Эл мюлк жерледе от тошоу жаны бла кьоркьуулукьуну жорукьларына бузукьлыкь этилмезча, эл мюлккю айнытуу жаны бла республикалы программага тюрлениуле кийирилгендиле. Алай бла энди аллай жерледе къауданны кюйдюрюу, аны ючюн жууапка тартылган арендаторлага субсидияла берилип тюрюлдюле. Бир игиси – бизни республикада быллай шарт энтта да болмагьанды.

УЛБШЛАНЫ Мурат хазырлагьанды.

Кьурулуш майданла

Онюч кёпюр тап халга келтирилликди

Къабарты-Малкъарда жолланы мардалагы келиширча этиу жаны бла иш бардырылады. Аны бла бирге кёпюрлени жангыртууга да энчи эс бурулады. Быйыл 13 кёпюрню тап халга келтирирге белгилениди. «Кьоркьуулукьуну тынгылы жолла» миллет проектге кьере Чегем районда беш кёпюрю тынгылы ремонт этиле турады. Сёз Багьуул-Сууда, Кийик-Сууда, Кьол-Сууда, Адай-Сууда эмда Чегем черекдеги кёпюрлени юслеринден барады. Аланы жангыртуу Экинчи Чегем-Булуңу автомобиль жолга ремонт этиу бла бирге бардырылады.

Бахсан районда уа Куба-Таба-Огъары Куркужин автомобиль жолда Куркужин черекдеги кёпюрю, Зольск районда Сармаково-Совхозное-Зольское эмда Псынадаха-Батех жоллада Мокрая Золка сууда кёпюрюге ремонт этиле турады. Май районда Майский-Урожайное машина жолда Терк сууда кёпюрюге тынгылы ремонт этилип бошалгьанды. «Кавказ» жол управленияны себеплиги бла быйылны ахырына дери федерал жоллада кюзюккеле мирзеую ора турадыла. Ол себепден сабанчыланы ишлени тынчайтыра жангы техника кьолу жумушчулукь этерча болукьуду.

беш кёпюр толусунлай жангыртыллыкьды. Аладан ючюсю Р-217 «Кавказ» автомобиль жолдадыла. Прохладный-Бахсан-Элбрус автомобиль жолда Бахсан сууда 24-метрлик кёпюрю, Урван-Огъары Малкъар-Уштулу трассада Хеу черекде 32-метрлик кёпюрю тынгылы ремонт этилликди. «Кёпюрлени мардалагы келиширча этиу республикабызны жолларында жюрюуюн кьоркьуулукьуну ючлендирирге, ала биотон ырахатлы болурча этерге онг берликди», – дегенди КЪМР-ни Башчысы Казбек Кокков.

Билим берууде – ахшы жумушла

Нарткьалада 500 жери болган жангы школну кьурулушун подряд организация 2021 жылны ахырында башлагьанды. Билим беруу мажмемени ишлеу «Шендоголоу школа» федерал проектни «Билим беруу» миллет проектини чеклеринде бардырылады. Бусагьатда школну эки этаплы корпусу хазырды, инженер ызла тартылгьандыла. Кьурулушчула башын жабуу эм тыш кёрюмдуюн жасау ишлени тамамлайдыла.

Ичиндеги кьабыргьаланы тийишли халга келтире турадыла, ичиндеги инженер ызла тартыладыла, терезелени орнатуу тындырылады. Кьырал контрактны толтурулууна кюн сайын кьырал заказчик эм муниципал власть органла кьарайдыла. Къабарты-Малкъарда быйыл бир жолга 10 битеулю билим берген мажмеме ишлене турады, аладан ючюсю жылны ахырына хайырланыуга берилликдиле. Аны бла бирге 29 эл мектепледе тынгылы ремонт бардырылады. Аладан онтогузусунда ишле быйыл ахырына жетерикдиле, бирсилеринде уа – 2023 жылда. Эки жылны ичинде республикада 50 школга ремонт этилликди. КЪМР-ни Башчысы Казбек Кокковну Буйрукьларыны чеклеринде республиканы Правительство битеулю билим берген дагыда тогуз школда тынгылы ремонт бардырырча онлагы кьарайды. Билим берууну игилендирирге жалаанда мекамланы ишлеу эм ремонт этиу кире кьалмайды, анга окутуу мурдорну жангыртуу эм информатизациялау, школ программаны игирек ангыларча онглары кенгертиу, сабийлени окутуу да кьошуладыла.

Нальчикде – баскетбол ара

Вольный Ауулда Баскетболну халкьала аралы федерациясыны излемлерине келишген майдан ачылыкьды, деп билдиреледи республиканы Спорт министрствосундан. Ол Промсвязьбанкны «ПСБ-сабийлеге» деген проектине тийишлиликде ишленеди. Аны юсюне булмамаган акрил саллыкьыдыла, жарык болурча этилликди, кьараучулагы жерле кьурааллыкьдыла, тышында баскетбол ойнарга онг болуруна да кьайгырылгьанды. Жангы майданлада баскетболдан шахар, регион, халкьала аралы даражалы зришулени бардырырга да жарарыкьды. Объект кьууанчы халда августуну ахырында КЪМР-ни 100-жыллыгына аталган байрамланы кезуунде ачылыкьды. ТЕКУЛАНЫ Хауа, ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажаба, КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

КЪМР-ни 100-жыппыгына

Ол кьалган хурторга уа башчылыкь этген ючеулен болгьандыла: 1886 жылда инженер-технолог Пётр Павлович Долинский, юй бийчеси Екатерина Долинская эмда бир агроном, Нальчикни кьатында 50 десятин алып, анда юй салгьандыла, мюлк да курагьандыла.

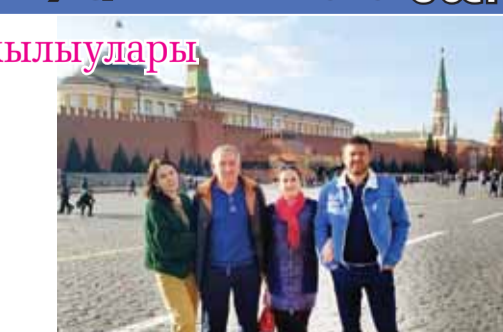
Хуртордан белгили курортха дери

8 июль – Юйюрню, сиймекликни, кертичиликни кюню

«Къаршы адамларынгы жылыулары жашарга кюч береди»

КЪМР-ни Журналисттерини биригиуюн правленини башчысыны кьулулугьун толтургьан Шауаланы Разият толую юйюрню огурулу анасыды: юч сабий ёсдюргенди, беш туудукьуну ыннасыды.

Башламчылыкь

Артистле, кьараучула да тепсегендиле

Озган шабат кюн Нальчикни соллу паркында болгьанланы малкъарлы сабийлени жыр айтыу эм тепсеу жаны бла фахмулары бла шагьирейленгендиле.

Черек районда кьонакбайлыкны онглары сюзюлгендиле

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

Черек районну администрациясына таматасы **Кьулбайланы Алан** бюгонлюкде 14 кьонак юй, аш-суу бла жалчтыхан 26 жер болганларын билдиргенди. Ахыр кезиуде районда жангы турист объекте ишлетилгендиле. Аны хайырындан а кьонаклары саны иги да ёсгенди. Сёзге, былтыр Черек районда 160 минг адам солугъандыла.

Туризм бла гиче эм орталык бизнесни 45 объекти кюрешедиле, ол санда 25-си энчи предпринимательледиле. Кьулбайланы

Алий хар турист объектни, проектлени юслеринден энчи айтханды. Сёз кемчиликлени юслеринден да баргъанды. Ала уа кьуру районда угъай, битеу республикада да туризмни аинууна чырмау этгенлерин белгилегенди.

- Бек алгъа инженер инфраструктураны, ол санда ток, суу бла жалчтыу, сууну тазалауучу, транспорт системаланы белгилерге керекди. Ала кьонаклары излемлеринден арха кьаладыла. Дагъыда инвесторла аздыла, кредит амалла да жетишмейдиле. Районну туристлеге ачыкылау, белги-

ли этиу иш тийишли даражада толтурулмады. Битеу бу кемчиликлени бир жылны ичинде тамамлар онг болмагъанын аныгъайбыз, дегенди ол.

Жыйылыуда Парламентни Физкультура, спорт эм туризм жаны бла комитетини башчысы **Арсен Барагунов** да сёлешгенди. Ол экологияны хайырланганлары ючюн ахча жыйынуу кьуурагъа, тюшген файданы турист-рекреация инфраструктураны игилендириуге кьоратыркъа боллугъуну юсюнден айтханды.

Экономика политика, инновация аинууны эм пред-

принимательство жаны бла комитетни башчысы **Заур Апшев** а бизнесни аинуу мадарла керек болганларын чертгенди. Ол туризмде хайырлы мадарла бюджетни толтуруркъа, инвестицияланы кёбейтирге себеплик этериклерин белгилегенди.

Депутатла бу сферада федерал программалагъа кьатышууну, тамамланган жумушлары даражасын игилендириуну, кадрланы хазыраууну, Черек районну онгларын кенг белгилени этууну, эко эм агро туризмни амалларыны, тарх магъаналы эсертмелени

сакълауну юслеринден айтхандыла.

Ахырында жууаплы органлагъа эсертимле кьабыл кёрулгендиле. Алада кьырал-энчи иели муниципал-энчи иели партнёрлук мадарланы синдириуну, кьонаклары жумушларын толтурганда санитар-эпидемиология жорукъланы сакълауну юслеринден барады сёз. Дагъыда турист жерледе сатыу-алууну бир нызамгъа келтириуну юсюнден да айтылгъанды.

КьМР-ни Парламентини пресс-службасы.

КьМР-ни 100-жыллыгына

Хутордан белгиле курортха дери

Онтогузунчу ёмюрно ахыр жылларында Нальчикде жашаган интеллигенция жерчилик бла кюреширге итингенди. Сатып алгъан участкаларында энчи колония болуп орналганлагъа «толстовчула» деп айта эдиле. Бир-бирле уа андан сора гиче хуторла кьурагъандыла. Ол кезиуде аллай бешиси болгъанды, халкъда алагъа «культурные одиночки» дегендиле.

Бир талай жылдан аладан жаландан бири кьалады, башхаланы уа адамлары жерлерин сатып, ким кьайры болса кетедиле. Ол кьалгъан хуторгъа уа башчылык этген юеуелен болгъандыла: 1886 жылда инженер-технолог Пётр Павлович Долинский, юй бийчеси Екатерина Долинская эмда бир агроном. Нальчикни кьатында ала 50 десятин алып, анда юй салгъандыла, молк да кьурагъандыла. Ызы бла, алагъа жангыдан адамла кьошула, ол кёп да бармай хуторгъа дери ёсгенди. Долинскийле биринчи юйлеринде жаландан эки жыл жашагъандыла, бюгонлюкде ол жерлешерибизге Лепешинскийлени журтларыча белгиледи.

Кьолайлы юйор 1889 жылда уллу балкону бла кирпичден эки кьаты юй салгъандыла, бусагъатда мында «Маяк» санаторий орналыпды. Аны отуларын эм тегерегинде

кьолларын жиберип кьоймайды, эл молк бла бирге кьонак юй бла байламлы ишин да айнытады.

Орус жамауатны арасында аны сыйы бек жорюген эди. Ол себепден тийреде жашагъанла аны терк-терк жокълагъандыла, кьоншулары андан жерчиликте, терек бачачылыкгъа да юйренгендиле. Жерини эки тенгинден бирин Екатерина ортакъгъа бергенди. Бир-бир участкаларын а сатханды.

1909–1911 жыллада Дондагы Ротовдан «титуляр» кенешчини, генералны тул кьатыны, Александра Ивановна Никольская кызы Катя бла Долинск тийресине жашаргъа, саулыкларына бакъдырыркъа келдиде. Мында ол кезиуде 12-15 дача бар эди. Ол иги да кьолайлы болгъаны ючюн, Екатерина Долинскаяны жерлерини асламысын сатып алады. Аны кьатылыгы бла 1913 жылда Долинск Никольский хуторгъа окуна тюрленеди. Болсада Совет власть келгенде, аны биягы эски атын кьайтардыла.

Аны бла бирге 1913 жылда посёлокда курорт курьуржаны бла биргиле ишлеп башлайды. Анга башчылык этгенлени санына Марко Вовчокну баш иеси М.Д. Лобач-Жученко, эки классы училищеге таматалык этген Баканев эм бир кьауум устз киредиле. Алай шахарда жашагъанла уа анга артык ыразы болмайдыла. «Терские ведомости» газетде аны юсюнден: «Нальчик энди курортсуз кьаллык слободагъа уаш болургъа боллукъду», - дей эдиле.

Долинск тийрени курорт этерге кюрешигенликтерине, ол болуму бла хуторгъа ушагъанды. Солургъа келгенде уа, аны кёрюп, бек соктурангъандыла. Мекияла, жолла эм башха инфраструктура тийишли халда болмагъаны ючюн мында солургъа артык сыймегендиле. Бу болумну сылтауларындан бири жерлени асламысы энчи иеликде болгъанында эди.

Кёп да бармай Владикавказны темир жолларыны келечилери, слободада жашагъанла бла оюулашып, мында электростанцияла кьурагъа, суу ызла да тартыркъа умут этдиле. Атажуклинен терек бачаны сатып алып, анда курорт мекияла ишлерге план да бар эди. Алай кьабарты бийле жерден айырылыркъа ашыкмагъандыла. Дагъыда бери 1913 жылда компания Котляревская-Нальчик темир жолду да тартды. Алай Биринчи дуня урушуну башланганы мында курорт кьурау муратха уллу чырмау салады.

Алай бла жумушкъа хауасы, гара суулары болгъан Долинск XIX ёмюрно жарымдан бери белгиле болса да, мында керти да даражалы курорт кьураулары ючюн аслам керек болгъанды.

1922 жылда бу тийреде бир ненча солуу юй ишленгенди. Бираздан а Долинскини биринчи юйлеринде башында сагъынлгъан Лепешинскийле туберкулёздан ауругъанлагъа багъарча биринчи санаторий ишлетип башлагъандыла. Аны баш врачы Ольга Лепешинская болгъанды.

Екатерина Долинская 1924 жылда аууады. Бюгонлюкде башында ташдан ишленген уллу кьачы бла оба тюрюнлю кьабары юйюню арбазында орналады.

1936 жылда РСФСР-ни Совнаркому Долински кьырал магъанасы болгъан жерге кьошады. 1964 жылда уа ол битеусокз кьыйматы болгъан курортча тергелип башлайды. Ызы бла 1980 жылгъа курорт иги да айныды. 1999 жылда РФ-ни Правительствосуну бегими бла «Нальчик» курортха федерал даража берилгенди. Бусагъатда аны чеклери 360 гектаргъа созуладыла эм энчи сакъланган табийгъат жерледиле.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман хазырагъанды.

Кьырал ырысхыны кьыйматлы хайырлануу файдалыды

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

Алай бла, бу ишлени бардыла Кьабарты-Малкъарны болмагъанча аламанат табийгъат онгларын тынгылы эмда толурлак хайырлануу гъа деп этиледиле. Дагъыда туризмни аинуугъа, инсанланы солуу эмда салулукъландыруу жумушла бла бютон толурлак жалчтыркъа деп.

Дагъыда дивидендле иги да кёбейгенлерин белгилерге сюеме. Акциялары республиканы иелигинде болгъан биригилеги министрств этген кьыйматлы оноулары хайырындан, былтыр аны ишлеринден 29,4 миллион сом файда тюшгенди. Тенгешдирип айтханда, бурунгу жыл бу кёрюмдю жаландан 22,5 миллион сом эди.

- **Кьабарты-Малкъар аграр республикады. Регионну жер байлыклары**

кьалай хайырланууладыла?

- Республиканы иелигинде болгъан жер ресурсланы хайырланууну юсюнден айтханда, ахыр эки жылны ичинде иги кёрюмдюле бардыла дерчады.

Бюгонлюкде аллай (эл молк) жерлени ёлчеме 151,1 минг гектар болады. Ол санда 13,6 минг – сюрюлген сабанладыла, кьалгъаны уа жалыкыла эмда чаллык жерле. Биринчилери барды ортакъгъа бериллипдиле. Жайлыкъланы 75 проценти да хайырлануу дадыла. Эсге сала айтсам, эки жыл мындан алгъа ол жаландан 45 процент бола эди.

Бу жерлени барындан да республиканы бохчасына былтыр 54,6 миллион сом тюшгенди. 2019 жылда уа ол 22,5 миллион болгъан эди. Быйыны да ал жарымында план бла 24,8 миллион сом

келирге керек эди да, ол 30 миллион сомгъа жетгенди. Ол алай нек болгъанын а айттайым. Биринчиден, 56,9 минг гектар эл молк жерлени ортакъгъа беруу жаны бла 215 жангы келишим этилгенди. Ызы бла аллай ресурсларга ону этиу иш да кьыйматлы боллукъду.

Федерал иеликде болгъан жерлени субъектлеге неда муниципалитетлеге беруу иш РФ-ни Жер кодексини 5-чи бёлюмюне кёре этиледиле. Участканы генеральный планы, аны хайырланууну эмда кьурулуш ишле бардырууну жорукълары да болсала, ол жерле кьыралны иелигинден элге неда шахар округа берилдикли. Кесин да тийишли заявление болса алай. Эсге сала айтсам, министрствону болушлугу бла 2019-2021 жыллада Бахсан, Май, Прохладна эм

Чегем районлагъа битеу да жети мингден артык гектар берилгенди.

КьМР-ни Башчысы Казбек Ковок, кьырал молкге ону этген Федерал агентствону башчысы Вадим Яковенко бла тюбешгенден сора, кьыралны иелигинден Зольск районда Совхозное элге бары да бирге 2350 гектар болгъан жер участка берилгендиле. Алары асламысы сабанладыла. Этилген оноуну хайырындан элчиле ол жерлени хайырынып башларыкыдыла, муниципалитетде социал-экономикалы болум да игиленирикди.

Быллай ишлени тындыргъанда Росимуществовону бла Росреестрини Кьабарты-Малкъарда бёлюмлерини башчылары М.Ю. Ефимов эм В.С. Дмитриев да иги болушлук этдиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Инсанланы излемлерин сакълау гъа — энчи эс

РФ-ни Баш прокуроруну орун басары **Андрей Кикоть** КьМР-ни прокуратурасыны коллегиясыны жыйылыуна кьатышханды. Анда надзор ведомство быйылны биринчи жарымында тамамлагъан ишлерини эсеплери **Николай Хабаров** регионну жер байлыклары

роруну орунбасарлары, ведомствону аппаратыны бёлюмлерини таматалары, шахарланы бла районланы прокурорлары, прокуратураны аппаратыны оператив кьулукълары кьатышхандыла. Аны ача, КьМР-ни прокурору **Николай Хабаров** регионна законлукъну эм право нызамны

болумуна, прокуратураны алары жалчтыуда магъанасына багъа бергенди. Ол РФ-ни Баш прокуратурасыны бегимлерине тийишлиликде, надзор ведомство республикада социал-экономикасында законлукъну жалчтыу гъа баш магъана бергендин чертгенди.

Андрей Кикоть прокурорланы инсанланы уруну эркинликлерин сакълау гъа, иш бла жалчтыу соруулагъа, ёксюз сабийлени жашау журтла бла жалчтыу жумушлагъа, экология жаны бла законланы толтуруу гъа энчи эс бурургъа чакъыргъанды. Ол санда табийгъатха салынган заран ючюн тёлеулени заманында жыйыу жаны бла мадарланы белгилегенди.

Надзор жумушлары арасында уа инсанланы окуртургъа кьоркьулуу юйледен кёп юрюк програманы толтуруу гъа, кёп кьатылы юйленни жангыртуу жумушлагъа, кьалгъан-кьулгъанла законсуз жыйылган жерлени тазалауу сорууларына, власть органла суд-

но оноуларын кьалай толтурганларына, терроризмге эм экстремизмге кьажу мадарлагъа энчи эс бурургъа кереклисин белгилегенди.

Андан сора да, Андрей Кикоть аманлыкыла гъа, коррупциягъа кьажу мадарланы тирлтиуну юслеринден да айтханды.

Коллегия прокуратураны ишин игилендируу жаны бла эсертилуени кьабыл кёрюу бла бошалгъанды.

Басмагъа ТИКАЛАНЫ Фатима хазырагъанды.

Жууаплылык тохташдырылгъанды

РФ-ни МЧС-ини КьМР-де Баш управленийсына таматасы **Михаил Надёжин**ни журналистле бла тюбешуунде сёз ведомство быйылны биринчи жарымында кьалай ишлегенини юсюнден баргъанды.

Бек алгъа от тюшоу бла байламлы болум ачыкъланганды. Озгъан алты айны ичинде республикада аллай зат 573 жер болгъанды. Былтыр бла тенгешдиргенде, ол 3 процентге кёпдю.

- Баш сылтау адамланы уллу кёллюклерни бла байламды. Аны айтханым, бизде халк кьургъак хансны бла кир-кипчикни кеси аллына кюйдюрюрге бек ёчдю. Алай бла от тюшоу 290 жер болгъанды. Административ жууаплыкы гъа аны ючюн кёлпе тартылгъандыла, - деп чертгенди **Михаил Надёжин**.

Бу ишде кьутхаруучулагъа бла от ёчюлтюучюлеге 1 июльдан ишлеп тебегерген жангы закон болушур деген умут барды. Анга тийишлиликде, эркин этилмеген жерледе от этиу ючюн уголовный жууапха тартыу белгиленеди.

Алты айны ичинде от ёчюлтюучюле 823 жер жолгъа чыкъландыла. Былтырдан эсе асламды ол. 180 жерге ала жоллада аварияланы кезиулеринде отланы ёчюлтюуге баргъандыла. Кюн сайын, дежурствогъа саулай да республикада 278 адам бла 57 техника чыгъадыла.

Ызы бла сёз Минги тауну тийре-

синде болумну юсюнден баргъанды. **Михаил Владимирович** билдиргенге кёре, «Онбуреулени ышыгына» «Кавказ.РФ» ремонт этгенден сора, анда 10 кьутхаруучуну орнатыр онг боллукъду. Ол сабийлери кьайры жууунургъа баргъанларына аслам эс бёлүргенде излейбиз. Хата азданды, - дегенди регион управленийны таматасы.

Дагъыда жайда чыранла эрип,

ыркыла келирлерине кьоркьуу кючленеди. Былтыр бла тенгешдиргенде, кьар азыракъды. Алай Гирхожан суу саулай да Кавказда эм кьоркьуу болгъанын эсге ала, аны энчи контрольда тутайдыла. Насыпха, шёндю ол тынч халдады. Башкара кёлге да сакъ болургъа керекди. Анга да тийишли специлистле, вёртолёт бла барып, тинтип тюшгендиле. Ары жол тап халгъа келтирилгеней, техниканы чыгарып, тегерген тапландырыркъа керек боллукъду. Толусунай алып айтханда, быйыл ол да кьоркьулуу туюлду.

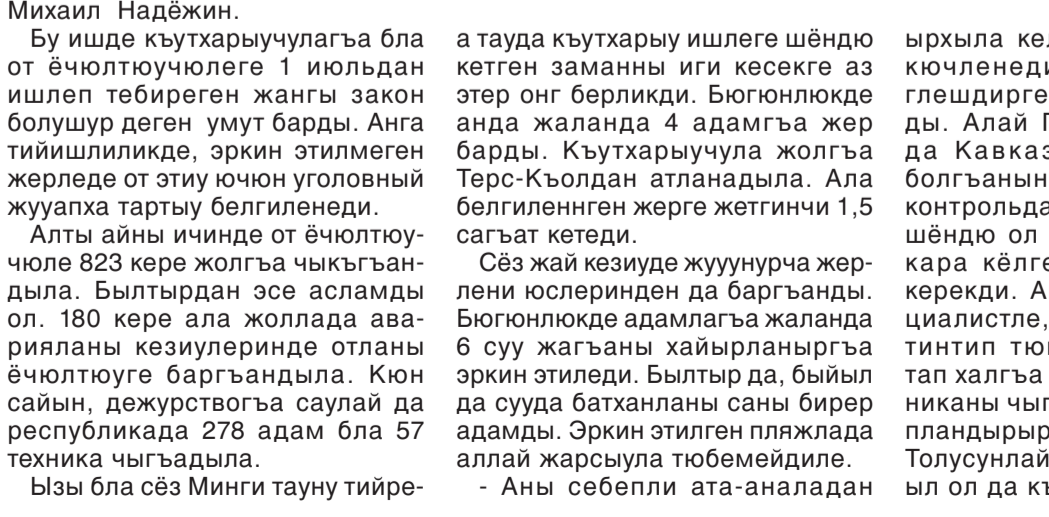
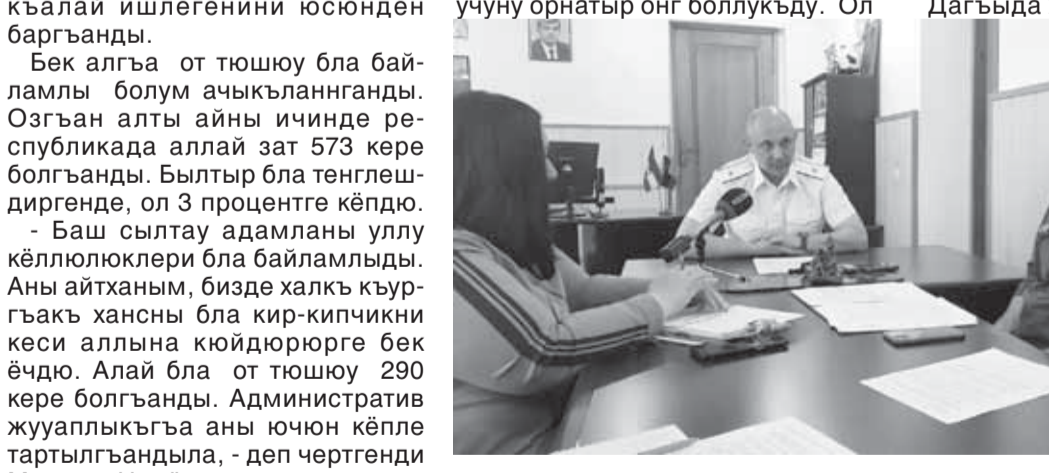
Ызы бла **Михаил Надёжин** журналистлени сорууларына жууапла бергенди. Хамидия элде ишлене тургъан от ёчюлтюучю бёлюмюне мекияны кьурулушуну юсюнден соруу гъа ол аны ахырына жетдирирге кёп кьалмагъанды, деп жууаплагъанды.

- Аны биз кесибиз да ашыгып сакълайбыз. Бюгонлюкде Терк районда жаландан шахарда орналгъан бир бёлюм барды. Ол а бек азды. Прохладна районда да хал алайды. Анда да чакъ жетишмейди. Бир-бир элгеде 40 минут чакълы барыргъа тюшеди. Кесигиз аныгъагъандан, ол заманга битеу объект кюйюк бошаргъа боллукъду. Шёндю талай элде дежурный постла ишлейдиле. От ёчюлтюучюле, бир бирлерин алыша, суткала бла ишлейдиле. Аны себепли жангы кьурулушуну бек кьаты сакълайбыз, - дегенди ол.

Журналистле дагъыда гидлени бла эскурсоводланы ишлери бла байламлы жангы жорукъла кьалай ишленгенлерин билдирге излегендиле. **Михаил Владимирович** айтханга кёре, ол иш былтыр кьабыл этилген федерал закон бла кьуралады. сурамыла да ёсгендиле.

- Закон анданда хайырлы ишлер деп умут этеме. Кьутхаруучуланы да ишлери азыракъ боллукъду ол кезиуде, - ден чертгенди ол.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

агъачдан юйчюклерин да Москвадан, Санкт-Петербурдан эм башха шахарладан келген «курсоволагъа» жашаргъа бергендиле. Алай бла мекиям бу тийреде биринчи кьонак юй болгъанды. Артада агъач юйленни талайны сатып алып, кьонак юйле сюегенле да болгъандыла.

Алай бла XIX ёмюрно ахырына Долинск хутордан уллу дача посёлокга ёседиле. Мында жашагъанла эм кьонакыла да тау дарман хауа бла солугъандыла эм Акъ-Сууну тийре-сина да гара суулада саулыкларын игилендиргендиле.

Долинскийле жерчилик бла кюреширге да таукул эдиле, алай юзмет кьатыш сары топураклы жер аны бардырыркъа артык иги келишмегенди. Болсада ала жерни сюрюп, урлукъланы хар тюрлюсюнден салып кёредиле, битимлеге да иги кьарайдыла. Аны хайырындан будайдан эмда тахта кёгетледен аламан тирлик жыйыдыла, болушургъа уа адамланы да чакъыргъандыла. Жаландан иги сорланы ёсдюрленери ючюн продукцияларын алыргъа сыйгелени саны кёп болгъанды.

Ызы бла аламан терек бача да кьурагъандыла. Будайны, кёгетлени, жемешилени сатып, жыл сайын иги хайыр тошоргендиле. Тийреде кьолайлылагъа тергелселде да, бирсиледен айырылмазгъа кюрешигендиле. Кюн сайын ишге аслам заманларын белгиледи.

Жайда эрте тургъандыла, миолклеринде жумушлагъа кьурагъандыла, кьышыда уа отуннга баргъандыла, малларына сакъ болгъандыла. Ингир сайын газетлени, журналаны окъуй, ушакъла бардыргъандыла.

Болсада 1893 жылда апрель кюнлени биринде юйорно башчысы Пётр Павлович бийчеси бла келишалмагъандан Россейни Бессарабия губерниясына кёчюп кетеди. Андан сора ол ызына кьайтмайды. Бир жылдан а агроном да ауушады. Юйде Екатерина Долинская кеси жангыз кьалады. Болсада

Алимле айныуу амалларыны излейдиле

Кьабарты-Малкъар кьырал университетни Элбрусдагы билим беруу-илму комплексинде «Полимерленен жангы композициялы материалла кьурау гъа» конференциясы ачыла. Микитаевны окуулары деген XVIII халкъа аралы илму-практика конференция ётеди. Анга Россейни бла тыш кьыралланы 90-дан аслам шахардан 800-ден артык алим кьатышады. Алары араларында жаш алимле бла полимер промышленностьну келечилери 250 чакълы боладыла.

Конференциягъа Москвадан бла Санкт-Петербурдан, Уралны бла Сибирини регионларын, РФ-ни Татарстанча, Башкортостанча, Чечен Республикача нефть-газ комплекслери айныган субъектлеринден, Азербайджандан бла Кьазакстандан билим беруу эмда илму организацияны келечилери келгендиле, деп билдиредиле КьМКьУ-ну пресс-службасын матер.

Алимле полимер материаланы кьураула-

рыны жангы амалларын сюзерикдиле, аны мурдорларында жангы полимерле эмда композициялы материалла чыгаруу онгларын кьурау гъадыла, алары промышленностьда не кьадар кенг хайырланууну юсюнден сёлеширдикдиле. Конференцияны кезиуунде жаш алимлеге биринчи полимер школ да ётдюрюллюкдю.

Конференцияны юбилей магъанасы барды — ол КьМКьУ-да даражалы илму школдан бирин кьурагъан айтхылык алим Абдуллах Микитаев туугъаны 80 жыл тольганына жораланады. Микитаевни илму школуна 30-дан артык илму доктор эмда 120-дан аслам илмула кандидат киредиле.

XVIII халкъа аралы илму-практика конференция 9 июльде дери барлыккъа эмда аны эсеплерине кёре илму ишлени жыйымдыгы басманларыкыды.

ЮСЮПЛАНЫ Галина.

Ариу, таза, бийик сезимлени байрамы

8 ИЮЛЬ – ЮЙОРНЮ, СЮЙМЕКЛИКНИ, КЕРТИЧИЛИКНИ КЮНЮ

КМР-ни Журналистлерини биригиюню правленини башчысы кыулуугун толтурган Шауаланы Разият толу юйорню огурулу анасыды: юч сабий ёсдоренди, беш туудукну ыннасыды. Ол бизни бюгон ушак нёгерибизди.

- Разият, сизни юйорнюгюз кылай кыурулган эди?
- Университетде окуп башлаганымда, бизни танышдырадыла. Жууук

алай сабийлериме уа таска тюшерик эди, аны ючюн ары да бармаганма. Мен адамларымы кыатларында турурга сюеме. Кесим да уллу юйорден-

- Кыарындашым, жашым, Рафил да ювелирледиле. Алай адамла бриллиантланы, алтынны байлыкка санасала, сейир этеме. Байлык – адамларындыла. Аны амам ёлгенде, жаннетли болсун, алай төрөн сезген эдим. Ауруйду да, сора мен а элгенил кыалама. Ол а: «Кыоркыма, Разият, кыайн ананг санга

- Алай ана керекли заманда кыаты болурга да керек болур?
- Хау, керекди. Хар адам кеси энчи бир дунияды. Юйор кыураганлыкка, эр киши бла тишируу бир кибик сагыш этип башламайдыла, араларында кеп турлю кезиуде болурга боллукдула. Алай хар сёз болганлай айырылырга акыл этерге керекмейди. Юйор – ол билеклик этиуду. Талула жашау нёгеринг да кимди деп сорадыла. Жашау нёгер-бир кюннге, жылга угый, сау жашауга.

Бир бирни багъалау – насыпны тутуругу

Фунзиля атасын танымайды. Мухажир фронтка кетгенде, анга жаланда эки жыл болганды. Ата да билмей эди кичи кызын кыюнуна ахыр кере алганын эм башха юч сабийи, юй бийчеси бла да ахыр кере саламлаш ханын. Сабийлени ёсдюрюню аурасы саулай да Зайнафны боюнуна тюшдю.

Халкыбызга кёчгюнчюлюк азабы жетгенде, Зайнаф сабийлери бла Кыргыстанны Исси-Кёл областыны Балыкчы районуна тюшгенди. Ол алгач «Кёкмюнок» совхозда ишлегенди, андан сора «Томчи» мюлке кёчгенди. Жангыз кесине юйорню кечиндирген кыыйн болганы себепли, Фунзиляга да сабийлей ишлеп башларга тюшгенди. Ол анасы, эгичи, кыарындашлары бла бирге сабанчы бригадада урунганды. Ала сау кюнню чага этип, ханс артып, ингирде юйге арып-талып келселе, экинчи кюн да, танг жарыгы бла ишге ашыккандыла.

Керимни бла Фунзиляны иш кёллюклерине кепле сейир этгенди, махтау салгандыла. Алачы бир бирге суймекликери, бир бирни багъалы кёрюлери уа шүөх, иш кёллю юйор ёсдюрюге болушханды. От жагыны жылуу тууганлагы, туудуклагы да огурулу ниет бере, ала жашауда кеслерине тийишли жер табарларына себеп болганлай турады. Тынч, кыыйн кюнлеринде да бир бирине билеклик эте, эс тапдыра келгенди.

Кертиди, Керимге бла Фунзиляга жашауу кыыйн ауушларындан кеп кере аурарга тюшгенди. Сабийлерини жореклери тот басмасын, жууук-ахлу мудахланмасын деп, кыыйнлыккы кеслерини ичлеринден чыгармагандыла, тёзгенди.

«Тёзген төш ашайды», - дейдиле эллилери аланы юслеринден. Кертиси бла да, ол алайды. Тамата кызылары Людмила Кыабарты-Малкыар кырал университетни физика-математика факультетин бошаганды. Булуугда жашайды. Клара, Мадина, Жаннета, Жамилат эм Латифа-ала барысы да энчи орта билим алгандыла. Ала башда атлары айтылган халда Жангы Малкыарда, Вольный Ауулда, Нальчикде, Хасанияда, Кыара-Сууда жашайдыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

«Кыаршы адамларынгы жылыулары жашарга кюч береди»

заманны ичинде юйор кыурайбыз. Алийге бла Мариямгыа юйде кыайн атам, кыайн амам, ыннабыз, кыайн жигитим да кыарп тургандыла, мен окуудан кетмегенме. Аминчиг а кеч тууганды. Ючюсю да бир бирлерине бек сакдыла.

ме. Кыан кыаршы адамларынгы жылыулары жашарга кюч береди.

- Кенжеде юйюгюз не заманда да кыонакыладан толу болады.

Сабийле гитчеликлеринде жууукларыны кыатларында ёсгенлери ючюн кыадарыма бек ыразыма. Хар балачыкка атасындан-анасындан сора да, ол тукумну адамы болганын сезерча, кыатында кыан кыаршы адамлары болурга керекди. Ол заманда сабийле ётгюрге, кыарыуула боладыла, не аз гитче затдан да кыоркып тохтап кыалмайдыла.

- Хау, адамладан эрикмейбиз. Ала аны сездиле, бизге кыонакыга келирге сюедила. Юйде итибиз да барды, атларыбыз да! Рафил бир кезиуде ауруйду да, Москвада врачла операциядан сора юйге жибере туруп: «Спорт бла кюрешсе иги боллукду», - дейдиле. Жашыбыз алгач биринчи атны келтиредди, ызындан экинчисин, ючюнчюсюн...энди бизге битеу жууукларыбыз солурга келедиле.

Бир жол а Рафил бла Москвага аны тенгерине барабыз да, аланы уа атлары, юйлерини кыатында уа – агъач. «Кыоркымай, сабийлигингдеча, миналыкмыса?» – дейди ол. «Да агъачха уа бир кесим кыалай? Кел, бирге барайкы», - дейме. Бюгонча эсимдедиле ол сагытла: агъачда ол таза, хансла ийисли хау, тегерекдеги ариулук! Аллай бир кыуанч саугъалаган эди агъач бизге. Табийгъатха жуууклык адамны тирилтеди. Ма анча жылдан сора атла биягы бизни жашауубузга келгенди.

- Юйор бла ишни бир бирлери бла келишдирген тиширууга тынч болмаз?

- Сиз байлык деген сёзю кыалай агылайсыз?

- Хау, бир-бирде сайларга окуна тюшеди. КМР-ни Жамауат палатасындан аны ючюн кетген эдим: юйорюме заман кыалмай эди. Радиоа ишлегенинде анда-мында телевиденида бериле этиучю эдим да, «бизге кеч да кыал» дейдиле. Ол заманда да сюеме да хар затны, агылайма: хау, бек иги боллук эди анда ишлеген,

аналык этерикди, Рафил да ышанырча билегинди, кыарындашларынг, эгечлеринг, атанг...жунчума, хар зат да тап боллукду», - дейди.

- Разият, журналистлени биригиюню юсюнден да айтсагыз эди?

- Абадан журналистлеге кыолубуздан келгенича болушабыз. Энчи «Заман» газетни юсюнден айттырга сюеме. Кесибизни тилибизде жаланда бир газет чыгъады да, ол хар таулу юйде болурга керекди. Сабийле газетни бетлерин ачып, белгили адамларыбызны суратларын кёргенлей турсуна, аз-аз окуруга да юйренди. Ана тилибизни унутмайкы. Таулу юйорледе сабийле малкыар тилде сёлешгенлей турсуна.

Ушаккы БИЙСЫЛАНЫ Марзият бардырганды.

Кыууат, кыууанч да – сабийледе

Малкыондуланы Элдар бла Лаура Кенжеде жашайдыла, юч жаш ёсдоредиле. Элдар «Кобальт» ООО-ну директору, Лаура уа Нальчик шахарда жыйырманчы номерли школда инглиз тилден устазды.

Лаура бизни университетни инглиз бёлюмю бошаганлай, экиге айланган кыарындаш, Элдар бла танышдырады. Бюсюрейдиле бир бирге, бир-эки айдан а юйор кыурайдыла. Таулула юйорню баш

айныргы, профессионал жаны бла ёсерге сюеме. Сабийле жаланда аталарына угый, аналарына да кыарайдыла, ол насыпны, ишине сейри болган адам болса, жарыйдыла», - дейди Лаура. Хау, ону толусунлай Элдарны кыолундады, ол айтмай, бир зат да этилинмейди. Жашчыкыла аталарыны, аппаларыны юлгюлеринде эр киши кесин кыалай жюрютюрге кереклисин ангылайдыла. «Битеу сабийлеге да керекди ата, алай бегирег а жашчыкыла. Школда кыарап турама да, ыз-кылыккы жаны бла устаз жою кере айтхандан эсе, сабий юйде бир кёргенин этеди», - дейди Лаура.

насыбына сабийлени санайдыла. Юч жашчык Малкыондуланы юйлерине энчи кыууат, кыууанч да бергенди.

Бусагытда Дамирге -онбир, Надарга – жети, Булатха уа төрт жыл болады. Дамир бешжыллыгындан башлап Кенжеде тхэквандодан спорт академияга жюрюйдю, СКФО-да, битеуроссейли эришуиледе да саугъала алады. Надар а «Кюн шахар» сабий чыгармачылык академияга «Робототехникага» жюрюйдю, бийыл битеуроссей эм халкыла аралы эришуиледе биринчи жерлени алганды. Алаха айтса, Булат да, бираз ёссе, кружоклагыа жюрюп башларкыды. «Бирле сабийлени беш заманлары да кыалмай, солумай, ойнамай а, дейдиле. Алай мен устазча айттайым: сабийге бош заман керек туююлду. Школдан, академиядан сора жашчыкыла юйде да жумушла этедила, аш окуна бек уста хазырайдыла. Юйренсине хар затха да, жашауга хазыр болсуна», - дейди Лаура.

дыла, олтуруп, ушак этедила, бир оноуга келедиле. Экисини да жарык умутлары жашчыкыла таулу адетлеге-тёрелеге кёре ёсдюрюдю, тынгылы билим беридю.

«Болушлук керекли адамга болушсала, адамлыклары болса, ишлери бла жамауатха хайыр келтирселе, бизге андан сора зат да керек туююлду», - дейдиле ата бла ана. Жарсыуга, жаш юйорде ачы да болганды, биринчи сабий ёлюп. Андан сора Элдар бла Лаура жашауга кыарамларын турлендиргендила, алгынча, гитче проблемала ючюн кыайгы этип башламайдыла, жуууклагыа-тенгелеге сакдыла. «Ол ачыу жорегибиздеди не заманда да, ол бизни бир бирибизни багъаларга, сюерге, хурмет этерге юйретеди», - дейди юй бийчеси.

Бу юйорде кыонакылагыа жарык боладыла, юйде кеп байрамла да этедила. Хар ингирден барысы да бирге жыйылып, олтурган кезиулерини насыпдан толудула: ала биргедиле!

КЪАПЛАНАНЫ Марзият.

Жаланда алгъа барыргыа, ёсерге итинедиле

Инсанни жашауунда эм багыалы юйорюдю, дейди «Эльбрус» спорт школну грек-рим тушуудан тренери Гюлюйланы Солтан. Гёжефлени хазырлаганындан тышында, ол «Таулагыа чыгыу жаны бла хазырау «Терс-Кюл» ара-учрежденияны водитель-инструкторду, аскерчилени сноргохладла бла квадроциклдеде жюрюрге юйретеди.

Булганды. Бусагытда уа, сабийлеге жарау этдире, саулыкку, жетишимли жаш тёлюню ёсдюрюрге итинеди. Спортчулары да тренерлерин кыуандырадыла – район, республикалы, регионла аралы, округ даражалы турнирледе саугъа жерлеге дайым чыгъадыла. Былтырдан бери Солтан Эльбрус элли жер-жерли самоуправлене советини депутатыды.

Юйор Солтан төрт жыл мындан алгъа Лелюкаланы Алина бла кыураганды. Кеси Алим Иссаевични бла Мая Жираслановнаны кеп сабийли юйорлеринде тууганды. Школдан сора Кыабарты-Малкыар кырал университети Инженер-техника факультетин тауусханды. Алай урунууда уа башха жолну сайлаганды – сабийлени физкультура эм спорт жаны бла юйрету. Аны ючюн университетни квалификацияны ёсдюрюю институтунда хазырлауу курсланы ётгенди. Аны бу оноуу сейр да туююлдо – гитчелигинден бер спорт бла кюрешенди, тюрлю-тюрлю эришуиледе алчы да

Юй бийчеси Алина да Лелюкаланы Сафар Магомедовични бла Мадина Сарбиевнаны кеп сабийли юйорлеринде ёсгенди. Юч жыл мындан алгъа университетни Информациа технологияла эм экономика колледж тауусханды. «Компютер системалада программирование» жаны бла усталык алганды. Бусагытда Эльбрус регион колледжде «Школга дери билим беруу» специальностьха окуй турады.

Солтан бла Алина оюм этгенлерича, юйор жашауда бир бирни агылай билиу уллу жерин алды. Бир бирни эшите, тынгылай билиу,

ышаныулык – насыпха жол ачадыла. Сабийле Алия бла Хадиджа тууганлы уа аланы жашаулары бютюн уллу кыууанчдан толганды. Кеслери айтханларыча, юйорлери толу болуп, айныргыа, алгъа барыргыа, балалары насыплы болурча кюреширге итинюлюк келгенди. Жаш атагы бла анагы кызыларыны ёсгенлерине кыараган уллу насыпды.

Гюлюйланы юйорлеринде миллетни адет-тёресин тутайдыла, кертчиликни, огурулулукку, жанында адамга кыайгырыулукуну багъалайдыла, таматалагыа, тегерекдеги инсанлагыа, урунууга хурмет этедила. Бош заманлары ала сабийлери бла ётдюрюрге сюедила. Кеслерини ата-аналарын да унутмайдыла, юй жумушлада болушадыла.

Солтан бла Алина «Жылны юйорю» деген битеуроссей эришюню регион кезиуне кыатышхандыла, анда «Жаш юйор» номинацияда хорлагандыла.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Кыармашыулык

Мураты – китапха сейирни кыозгыауду

«Молодёжное Чтиво» деген проект, СКФО-ну Кыабарты-Малкыарда жаш тёлю проектлерини конкурсунда хорлап, грант кыолу болганды.

Проектни башчысы Каргинова Милана айтханнга кёре, аны баш магъанасы – республикада 14-23-жыллыккыла китап окуруга сейирлерин кыозгыауду, аны терк окуп чыгарга юйретюдю эмда бу амалны асламлары арасында кенг жайыуду.

Энчи команда бир неча айны мектептеле, бийик эмда энчи окуу юйледе, китапханалада

ишин кыстау бардырганды. Бусагытда уа сабийле аслам солуган жерлеге: лагерлеге, турист базалагыа барып, проектлерин андан ары жаядыла. Жаш адамладан кеплери аны бек жаратханларын, команда бардыргъан тюрлю-тюрлю ишлеге тири кыатышханларын белгилерчады.

Проектни хайырындан Нальчикде, Хасанияда, Акъ-Сууда, Вольный Ауулда, Кенжеде, Адюухда битеу билим берген мектеплени тамата классларында окууган жашла бла кызыла эмда вузланы студент-

лери тюрлю-тюрлю эришуиледе, акциялагыа, тренинглеге эмда аллай башха ишлеге бек суююп кыатышып тургандыла. Алагыа саугъагыа ишчи дефтер берилгенди, анда уа китапны терк окуй билерча бек керекли эмда хайырлы амалла бардыла. Андан сора да, жаш адамлагыа сертификатла берилгенди. Аны алган адам башхаланы да юйретирге боллукду.

Бусагытда информация технологияланы заманыды. Шёндюю жаш тёлюню эки айны ичинде аланы ынналары,

аппалары битеу жашауларынде билмегенни билер онглары барды. Шёндюча кеп информацияны билип туруу ючюн жангы амалла керек боладыла. «Молодёжное Чтиво» проектни хайырында а кыаллай уллу китапны да эки кере терк окуп чыгыууну жашырынлыккыларына юйренирге, эседе кеп зат кыалырча этерге эмда мыйыны чурумсуз ишлеуон кеп жыллагыа сакларга онг барды.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: марафонлагыа, конкурслагыа кыатышхан кезиуде.

ЖАШ ТЁЛЮ

Тамблагы кюннге ышаныулыкда

Жаш адамланы асламысы школаны тауусхунчу окуна мектепден сора кыйры окууга кирликлерин, кыйсы усталыккыны аллыкларын биледиле, аны юсюнден сагышланадыла. Бирде бизге алай да кёрюнеди – аланы кёбюсю медицинаны жолун сайлаганча. Аны да ангыларга боллукду. Ала окууну бошгаанларын сора иш бла жалчытылынырыкларына толусунлай ышанадыла.

Бююнню жаш төлю бирси усталыккыны уа сайлаймыды, кесини тамблагы кюннун кыйда эм кылай кёреду деген соруу бла биз аланы кыаумундан ол затны билирге сыйгенбиз эмда бююн ала бла сизни шагьире этебиз.

Сёз ючюн, Башийланы Инал Хабазны битеулю билми берген школун быйыл тауусханды. Ол мектеп-

ге жюрюп башлаганлы да окууда жетишилери аман болмагандыла. Жа-

ланда бир кесек заман-ны жангы немис тилден «тёрт» алып турганды.

Болсада аны да иги окьуп, арта бу предметден белгисин «беш» этгенди. Алай эсе да, школну тауусханына шагьатлык этген аттестатны а жалаңда химиядан бир «тёрт» бла алганды. Болсада жетишилери ырады. Орус тилден ЕГЭ-ни 85 баллга жазганды. Бююнлюкде КьМКьУ-га кыагытларын берирге хазыранды.

Инал вузну кырулуш ызын сайлаганды. Мында бакалавриатны тауусуп, «инженер-проектировщик» усталыккыны аман кыла уа магистратурада окьур акылдады. Анга башха-башха мекамланы проектлерин жарашдыруу

неден да сейр кёрюнеди. Бабугентни Батчаланы Роза атлы биринчи номерли орта школун тауусхан Азаматланы Алина да кесибизни республикада

билим алып муратлыды. Ол да КьМКьУ-ну сайлаганды. Аны экономика факультетин тауусуп, бу жаны бла ишлерге сюеди.

Алина биринчи классдан да иги окугъан сабийди. Ол мектепни алтын майдалга тауусурукланы арасында да болганды. Орус тилден сынаууну уа 98 баллга жазганды. Бу предметден дерсле берген устазлары Каркаланы Асият Адилоннага бла Бёзюланы Жаннет Мухтаровнага да

ыразылыгын билдиргенди. Школда окугъан кезиунде аны жамауат ишине, башха-башха предметледен олимпиадалага да тири кыатышанды. Университетде да, усталыгына юйренгенден сора да, хунерин тюрлю-тюрлю илму конференциялада ачыклар муратдады.

Жангы Малкьардан Мурзабекланы Самира уа школну тогузунчу классын тауусуп, медицина колледжде кирирге мурат этгенине юйдегиле да

ыразы болгандыла. Ол Нальчикке сагынылганы ызда колледжлени экинине да болуп, ахырында «Призваниени» сайлагъ-

анды. Анда окуучула бла, устазла бла да тубешип, дагыда мындагы жангы оборудованины да кёрюп, бу махкемеде окьур акьылга алай бла келгенди.

Самира сабийлигинден да ыннасы Кьумукъланы Багирача акь халат кирге, адамлага болушлук этрге талпынады, медсестраны жолун да аны ючюн айырганды. Школда иги окугъанланы санында болгъан кызчык колледжде да ахшы билим алырына, мураты да толурна ишексизди.

Адам жашлыгында не жолну, кыйсы усталыккыны сайлаганы – ол аны жашауу кылай кыраллыккыны, ол жетишилми болуруну бла кыалыны да белгисиди, баям. Бююнлюкде, бир-бир усталыккыла жашауда керек болмай кыала баргъанларын кёрюп тургъан кезиунюбюзде, ёсюп келгенле кеслерине этген сайлау да магъаналыды.

Кыалай-алай эсе да, биз шёндюголю жаш төлюбюзню тамблагы кюнню ышангылы болурун сюебиз эмда ала сайлаулары бла насылып, хурметли да болурларын тежейбиз.

ТРАМЛАНЫ Зухура.

Башламчылык

Артистле, кыараучула да тепсегендиле

Озгъан шабат кюн Нальчикни солу паркында болгъанланы малкьарлы сабийлени жыр айтыу эм тепсеу жаны бла фахмулары бла шагьирейлени онглары бар эди. Анда Мечиланы Кязим атлы фонд кырауп, «Кюлумдагы кюнчюк» деген жарык байрам ётгенди. Анга Нальчик, Тырныаууз шахарланы эм элерибизни келечилери кыатышхандыла.

Эки сагытдан аслам баргъан концертни уллу, гитча да жаратхандыла. Фонду таматасы Аппайланы Лариса бу башламчылыккыны юсюнден айта, былай энци сабий концертлени дайым бардырырга умут этилген билдиргенди.

Бизге, журналистлеге, ишибиз бла байламлы кёп тюрлю жерде болургъа туюшеди. Алада миллетибизде кёп фахмулу сабийлени жырлагъанларын, тепсегенлерин кёребиз. Сора аланы башхала да кёрюлери, билирлерин сыйгениме. Ма ол себепден, аланы бирге жыйшыдырып, былай концерт программа кырагъанбыз

фонду юсю бла, - дегенди ол. Концертни Жаппулану Расул бла Болатланы Альфия бардыргандыла. Ачхан а «Асса» сабий тепсеу кыаум этгенди. Шахарланы Кызим атлы ата-анала да бу фахмулу коллективге кыарсларын кыызгъанмагъандыла. КьМР-ни сыйлы артисткасы Кьарчаланы Раиса юйретген кыаум кёп тюрлю эришуледе хорлагъанлай келеди. Бююнлюкде анда тепсегенлени аслам таулу сабийле болгъанлары да кыуандырады. Концертде да ала ариу тепсеулеринден бирин саугъа этген эдиле.

Тырныауузчу Аппайланы Алина «Элбрус» тепсеу кыауму солисткасыды. Бери ол Жаникаланы Элдарины «Тепсеген таулу кыызга» деген жырны салынган тепсеуу бла келген эди. Аны жыйылгъанла бек жаратхан эдиле.

Жаболаны Анжеланы «Тау гол» студиясыны келечилери уа халкьга гюржю тепсеуно саугъалагъандыла. Сабийлирибизни жыр

искусствода жетишил-ликлерини юсюнден айта, хунерли кызчыкларбыз бла жашларыбыз аслам болгъанын чертичады. Аламан жырлагъандан сора да, сахнада кесин жюрюте билуу бек магъаналыды. Ол жаны бла да алага сукланырчады. Трамланы Самира, Атабийланы Алибек, Кьулийланы Заур, Геккиланы Айна, Жашууланы Алёна, Махийланы Амирана эм башхала ана тилибизде жыр айтыулары бла кыуандыргандыла. Аланы араларында бек гитчечик кыашатаучу Махийланы Амирана эди. Ол бери гинжи бешигин да келтирип, малкьар тилде бешик жырны айтханды.

Концертте башха миллетлени келечилери да кыатышхандыла. Ала да кеси тиллеринде эм орусча жырла айтхандыла.

Кыуанчылы байрамны жауа да тохтай тургъан жауунчуку окуна бузаланмагъанды. Жыйылгъанла, артистле бла бирге тепсеп, заманларын заууклу ётдургендиле.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

СПОРТ

Эришуледен хорлам бла кыайтханды

Къабарты-Малкьардан белгиле гёжеф, эркин тушуудан Европаны чемпиону, Олим-

пиадагъа кыатышхан Мусукаланы Исмайыл кесин ММА-да сынаганды.

Биринчи сермешин ол кьол туюшоден спортну устасы Ренат Надров бла бардырганды. Исмайыл дистанцияны иги ангылагъанын, кыачан, кыалай урлугъун билгенин кёргюзгенди. Тёртюнчю минутда уа сермешни партерге ётдюр-

генди, Ренат андан чыгълмаганды. Алай Надров арта чабыуул этерге кирешгенди, кьоллары, аяклары бла да уруу техникасы аман туюл эди, алай кёп кере жаздырганды. Исмайыл да кьоруулануырга кыаты болганды. Башха раундла да биринчиге ушаш халда ётгендиле. Алай бла ММА-да Исмайыл судьяла бирча чыгаргъан оноу бла биринчи жерни алганды.

Жерлешлирибиз алчыланы саында

Бу кюнледе Брянскда женгил атлетикадан Россейни кубогу бардырылганды. Анда Къабарты-Малкьардан спортчула жетишилми болгандыла.

Алай бла бийликкеде секириуде, 1,94 метрни алып, алтын майдалны Мария Ласицкене кыатханды, аны тренер Геннадий Габрилян юйретеди. Кюмюш майдалла Александр Добренскийге бла Николай Орловга берилгендиле. Александр дискни, 64,74 метрге атып, экинчи рекордун жангырханды. Николай а копёну 74,34 метрге сызганды. Аланы тренерле Артур Артамонов, Андрей Жуков бла Вла-

СПОРТ

Белгилеу

димир Сафонов юйретедиле. Къыралны кубогу «Россейли спортну патчахы» серияны 12-чи кесегиде. Хар стартада женгил атлетчиле рейтинг очкола жиядыла, алчыла субъектлени араларында спартакиадагъа кыатышырыкыдыла, ол а Челябинскде 25-28 августда боллукъду.

Махачкьаладан – жети майдал

СССР-ни спортну устасы Сапиюлла Болатовну хурметине аталып, Махачкьалада аур атлетикадан республикалы турнир бардырылганды. Анга Дагьыстандан, Къабарты-Малкьардан бла Чеченден гёжефле кыатышхандыла.

Эсеплеге кёре, бизни республиканы келечилери жети майдал кыатхандыла. Кеслерини жыл сан эм ауурлук кыаумларында алчы жерлеге Хапаланы Кемеран, Курданланы Эльман, Али Ташуев, Залим Ервасов, Бийчекчуланы Малика, Денис Зобов, Къадырланы Махмут чыкьгандыла. Аланы тренерле Маккаланы Махти, Муса Хашпаков юйретедиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия. Анатолий ТЕМИРОВ.

Антларын унутмагъандыла

Россейни МВД-сыны Къырал автоинспекциясы кыуалгъанлы 86 жыл толгъанына аталып, КьМР-де УГИБДД-ны мекамында ведомствону ветеранлары бла тубешиу бардырылганды.

Анга Управленианы башчысыны кыулулгун толтургъан полицияны полковниги Дмитрий Сухорученко, ич ишле органланы ветеранларыны советини башчысы Муаед Пихов, ГИБДД-ны ветеранларыны советини таматасы Владимир Арамисов да кыатышхандыла.

Дмитрий Сухорученко, тубешиуну ача, РФ-ни ич ишле министрени биринчи орунбасары полицияны генерал-полковниги Александр Горовойну эм КьМР-ни Экономика эм жамауат кьоркьуузулук советини секретары Казбек Татуевни алгышлауларын окугъанды.

Кесини эм Ич ишле министрствону оночуларыны атларындан жыйылгъанланы алгышлай, службаны ветеранларына пенсияга чыкьгъандан сора да кеслерини антларына кертичиле кыалгъанлары ючюн ыразылыгын айтханды. «Сиз сынауугъузну, билимизни жаш полициячылага юйретесиз. Бююн да ишиги ючюн кыайгыргъанлай тургъаныгъыз ючюн сау болугъуз», - дегенди ол.

Ветеранла уа мындан ары да жоллада болумну тапландыругъа, низамлыккыны синдириуге бурулгъан профилактика мадарлага кыатышырга, закондуну сакьлаугъа, ёсюп келген төлюню юйретиуге кыатышырга хазыр болгъанларын билдиргендиле.

Ахырында ветеранла КьМР-де МВД-ны Сыйлы грамотасы бла белгиленгендиле.

ТОКЪЛАНЫ Фатима хазырагъанды.

ЮЙРЕТИУЛЕ

Бирлешип мадар табаргъа

Къашхатауда ГЭС-де тактика-энчи юйретиуле бардырылгандыла. Русгидро компанияны анга кыатышхан специалистлери энергетика комплексде объектлени кыйын табийгъат болумладан кьоруула амалланы сынап кёргендиле.

Бу жолгъу юйретиуле жер тебил, станцияда суу баргъан уллу быргъаладан бир сынып, объектни баш мекамдын суу басхан сылтау бла башлагъандыла. Аны хатасындан а оборудование бузулуп, аны ичинде жау черекте тегюлюр кьоркьуу чыкьганды.

Информацияны мычымай компанияны аналитика арасына, Черек районну дежурный диспетчер службасына эмда МЧС-ге жибердиле. Ызы бла юйретиулеге кыатышхана мадар этип башлайдыла. Ала биринчиден авария болгъан жерни тинтгендиле, ачыгъан ишчилени медицина учреждение таба ашыргъандыла. Андан сора

станцияны ичине кетген сууну чыгарып башлагъандыла.

Кёп да бармай станцияга «ЭКОСПАС» араны специалистлери да жетгендиле. Ала аварияны тыйгъандыла, ол тегюлген жауна да жыйгъандыла. «Гидроремонт» компанияны келе-

чилери уа бузулгъан быргыны жангыртып тебирегендиле. Алай бла Русгидро Къабарты-Малкьарда бёлюмонде бу юйретиуле кыйыматлы болгъанын белгилегендиле.

УЛЬШАЛАНЫ Мурат хазырагъанды.

УЧРЕДИТЕЛЬ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

<p>Баш редактор КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан</p> <p>РЕДКОЛЛЕГИЯ: ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары), ЖАНГУРАЛЛАНЫ Назабат (баш редактору орунбасары), ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь), МУСУКАЛАНЫ Сакинат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зухура, УЛЬШАЛАНЫ Мурат.</p>	<p>ТЕЛЕФОНЛА: Редактору приёмный – 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь – 40-03-24. Секретариат – 40-93-62. Көректөрлө – 42-63-52.</p> <p>РЕДАКЦИЯНЫ БЁ.НОМЛЕРИ: Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68. Экономика – 42-66-73. Культура – 42-66-76. Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18. Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71. Окуучула бла байламлыккыла жюрютоу эм жазылыу – 42-37-94. Энци корреспондент – 42-68-72. Операторла – 42-66-85, 40-28-97.</p>	<p>Редакция авторла бла кыагыт жюрютмейди. Кьол жазмалага рецензия этилмейди эм ала артка кыайтарылмайдыла.</p> <p>Газетде басмаланган материалда айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишимге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнде законна тийишликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.</p> <p>Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машина бла жазылган 5-6 бет) кёню алмайды.</p> <p>Газет Связны, информация технологияны эмда асламлы коммуникацияны ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкьарда управленисында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.</p> <p>Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893</p>	<p>Газетни басмагъа «КьМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.</p> <p>Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а</p> <p>Газетлени илерине тапдыруу ючюн КьМР-ни почта связны федерал Управленисы жууаплыды.</p> <p>Телефона: 76-01-21</p> <p>Газетлени розничнагъа сатыу ючюн КьМР-ни «Роспечать» акционер общество жууаплыды.</p> <p>Телефон: 42-69-34</p> <p>Газет ийыкыда юч кере чыгъады – геурюрге, орта, шабат кюнледе.</p>	<p>Номерге графикте кере 19.00 сагытта кьол салынады. 20.00 сагытта кьол салынганды</p> <p>ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГЪАНЛА: Курданланы Сулейман – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретары орунбасарлары; Тейланы Валя (1-чи бет), Ахматланы Люоза (2-чи бет), Зезаланы Лида (3-чю бет), Бийчекчуланы Жаннет (4-чю бет) – корректорла.</p> <p>Тиражы 1437 экз. Заказ № 1374 Багытасы 10 сомду.</p>	<p>РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:</p> <p>360000, Нальчик шахар, Ленин аыды проспект, 5 электрон почта: elbor_50@mail.ru</p>
--	--	--	---	--	--